

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOSJUNDE ÅRGÅNGEN

1916

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1916

Några brefutdrag rörande Utile Dulci i början af 1780-talet.

Af

Gustaf Lindstén.

Utile Dulcis historia under 1780-talet, då det räknade Kellgren som en ganska verksam ledamot, är föga känd. Göthe berör i sitt bekanta arbete mest dess tidigare historia liksom äfven Sylwan i sin uppsats i *Sammlaren* och Levertin i sin biografi öfver J. Wellander.¹ Bland Olof Knös' efterlämnade papper i Skara stiftsbibliotek finnas emellertid några bref, som lämna rätt många upplysningar om lifvet inom orden under åren 1780—1784. De flesta och innehållsrikaste af dessa äro skrifna till Knös af B. G. Westberg, Leopolds intime vän och korrespondent, med hvilken Knös förenats i varm vänskap under den tid han tjänstgjorde i Stockholm som e. o. amanuens vid Kungl. biblioteket (1778—1780).² Då Knös i början af maj 1780 återvände till Uppsala men Westberg stannade i Stockholm för tjänstgöring i ämbetsverken, brevväxlade de i början synnerligen flitigt, men korrespondensen afmattades småningom och upphörde alldeles 1784. Knös hade den 19 jan. 1780 blifvit intagen i Utile Dulci. Såsom framgår af de nedan meddelade brefven, hade han kort därefter till inval föreslagit Westberg, som också blef

---

¹ G. GÖTHE, *Hist. öfversigt af de vitttra samfundet i Sverige* ... Sthlm 1875. SYLWAN, *Till Utile Dulcis historia, Sammlaren* 28, sid. 230 ff. LEVERTIN, *Johan Wellander*, 2:dra uppl. Sthlm 1908, sid. 147 ff.

² B. G. Westberg (1760—1835), kammarskrifvare i kammarrevisionen registrator i finansexpeditionen, kommerseråd.

ledamot af orden den 25 april 1780. Westberg synes af brefven att döma ha tagit en synnerligen liflig och intresserad del i ordens angelägenheter. Rätt hastigt genomgick han de olika graderna. Redan i början af 1781 utnämndes han till sekreterare, hvilken post han beklädde ännu 1784, när korrespondensen upphörde.

Knös synes däremot ej hafva tagit någon vidare intresserad del i ordenslifvet inom Utile Dulci. Någon gång har han varit närvarande vid sammanträdena, när han uppehöll sig i Stockholm, såsom framgår af hans här meddelade almanacksanteckningar. Men han brydde sig ej om att där sträfva efter befordran. Först den ²⁴/₁ 1786 erhöll han andra graden. Säkerligen sammanhänger detta med hans medlemskap af Franciskanerorden, där han synes ha tagit rätt liflig del. Han var ju där äfven arkivarie, såsom Göthe meddelar. Det allvar, som präglade denna orden, har säkerligen bättre öfverensstämt med hela hans läggning, än den skämtsamma anda, som synes ha härskat inom Utile Dulci.

Då således äfven Knös tillhörde orden, ansåg sig ej Westberg af sin tysthetsförbindelse hindrad att underrätta sin vän om hvad som förekom vid sammanträdena, och vissa af hans bref innehålla utförliga redogörelser för dessa.

Ej fullt så intressanta, ehuru de äfven innehålla uppgifter af värde, äro Clas Gartz' bref till Knös.¹

Brefven meddelas här i kronologisk ordning med bibehållande af originalens stafning och interpunktion.²

¹ Clas Gartz (1760—1804), 1:e exp-sekr. m. m.

² Såväl Westbergs som Gartz' bref förvaras, de viktigaste bland bundna originalbref till O. A. Knös (cit. B II), de mindre viktiga bland oinbundna originalbref till densamme (cit. Ob II och III). Knös' brefkoncept till Westberg förvaras Ob I. Vid min genomgång af brefven till Knös har jag anträffat nedanstående notiser om Kellgren, som kanske kunna vara af något värde för forskningen.

Per Afzelius Arvidson till Knös d. 6/9 1778 (Ob I):

— — — Drottningens förlossning lär vara när, vaggan har redan varit utställd til allment åskådande, operan som vid detta tillfälle skall opföras heter Yngves Bröllop.

Utdrag ur ett bref från B. G. Westberg, dat. Stockholm den 8 Majj 1780 (B II, 6).

— — — Pour te divertir de quelques nouvelles, je te dirai à present ce qui se passa à Utile Dulci la derniere fois: on avoit appliqué beaucoup d'appareils, pour faire ce jour célebre. Il y étoit un grand assemblage de gens: toute l'Orchestre étoit transportée dans la grande Salle: Madame Wendelia et Karsten faisoient la Musique vocale. Les hommes, étant assemblés, et tout étant rangé, les Commandeurs de l'Ordre furent avertis, de sortir, et d'aller à la Chambre de la Bibliotheque; mais nous autres réstions dans

Densamme till densamme d. 12/10 1778 (Ob I):

På Kungl. Befallning skrifver M. Kiellgren en Opera som vid Barnölet (!) skall opföras, han har 2 ggr förkastat den af Majestätet gifna planen, med utlåtelse at den vore utan smak — — —.

Westberg till Knös den 22/6 1780 (Ob III):

— — — Kellgren skref för en liten tid sedan några versar i tidningarne om Pr. Sergels arbeten och sin visite hos honom. Däröfver har Flintberg skrifvit en sanglant Critik i Dagl. Allahanda, som mycket förargat Kellgren, men om han svarar därpå, vet jag ej: tviflar därpå; ty Critiken var ej synnerl. quick, så at han förfaller af sig sjelf.

Westberg till Knös d. 3/7 1780 (Ob III):

— — — Kellgren är nu ifrån Mejerfelts; men ligger där quar sjuk; så at Han ännu ej hunnit aldeles lämna dem. Han lärer nu sätta sig för sig sjelf och skrifva. Det torde lika så väl löna sig om Han arbetar. En af Doctor Bäjers Söner ifrån Götheborg är kommen i hans ställe.

Gartz till Knös d. 11/9 1780 (B II, 25):

— — — Paykull har berättat mig att han ärnar gemensamt med Kellgren utgifva bådas arbeten i vinter. Men som denne Brodren är nog förutseende och hastig, torde vi ej med säkerhet kunna derpå göra oss räkning. — Kellgren har i Sommar varit siuk, kommer nu att lämna Mejerfelts och bor vid Stortorget. Magra nyheter om en så betydlig person.

Westberg till Knös d. 19/11 1783 (B II, 105):

— — — Flera af Dina vänner be helsa Dig, hvaribland Sjöberg i synnerhet. Vi äro nu skilde till säng och säte; men till bords äro vi ännu i hop. Våra bekanta raillera oss i bland därföre; de kalla Sjöberg min hustru, förmodeligen efter han är mera stilla och ärbar än jag. Han har nu på en lång tid ej skrifvit något betydligt. Han har dragits med en svår melancolie, hvilken skall härröra af en svag mage. Min bror har nu låtit honom nyttja brunskur med mera för sina mag-cruditeter. Sjöbergs och Kellgrens gemensamma cruditeter i magen hafva väckt roliga disputer. De hafva bägge kommit öfverens, att det är en god mage, som gör Poëter, Generaler och goda Kungar, och att det är cruditeter i magen som göra Tyranner på thronen, rimmare och backharar. — — —

la Salle Comme encore petits dans l'Ordre, je ne puis te dire ce que les Commandeurs faisoient là: et ils doivent encore faire quelques choses à l'honneur de la memoire de Leyonhjeïm, comme aussi Commandeur, qui ne viennent pas à la connoissance de nous autres petits de l'Ordre. Quand ils y eurent été quelque tems, ils revinrent en ordre, tellement que: deux flambeaux, signes de Commandeur, passerent en avant, et après eux deux batons de deuil, tenus l'un par Ms: Dahlström, Secr: Roial(!), et l'autre par Scröderheim, qui présida à ma reception; des hommes, qui porterent tous ses signes de l'ordre sur des cousins leur suivirent, et dernièrement tous les commandeurs venoient. En entrant, la Musique commença, et continua pendant que les signes de l'ordre furent placés à des lieux marqués, et que les Commandeurs s'assirent sur deux Sofas, rangés à l'autel d'Apollon, et habillés noirs. Le demi de ce coté de la Chambre étoit aussi noir, ce qui faisoit une vue bizarre. C'étoit dommage, que toute la salle ne fut pas noir, et premierement quand ils avoient du drap. Nous autres étoient assis sur les bancs ordinaires. La Musique instrumentale et vocale aiant duré quelque tems, Monsieur Hedenberg commença une petite Oraison, belle, mais prononcée si lentement, afin d'y mettre du poids, qu'elle en perdoit le plus qu'elle avoit d'agreable: et on en perdit presque toute l'harmonie. Quand il avoit fini, monsieur Kellgren ténoit ce petit beau Discours, que je t'envois ici, et qui étoit le plus beau de tout.¹ C'étoit une grace de Lui, qu'il me permit de le copier. A present Monsieur Simmingsköld commença. Son Discours étoit beau, mais il parla d'un ton si bas, qu'on ne pouvait presque l'entendre. Il y étoit plusieurs, qui le prierent en secret de parler un peu plus haut, mais le Lieutenant Colonel von Spongen à l'Artillerie l'en pria tout haut: tout étoit pourtant sans effet; et je croi, qu'[il] faisoit tout son possible; mais il n'avoit pas reçu de la Nature une voix plus forte. Avant que les ceremonies étoient commencées, la Societé avoit envoyé Le Secr. Roial Scröderheim au Duc Fredric, pour lui demander, qu'il voudroit bien honorer l'ordre de sa presence: et le Prince ne pouvant pas venir, à cause de l'audience qu'il donna à l'Envoié de Tripoli, elles, les ceremonies, furent entreprises. Mais Monsieur Scröderheim, pour faire solemnelle la Reponse du Prince fit, depuis que Simmingsköld avoit fini, un Discours, composé sur le moment, mais très excellent et marquant le genie, qui est propre à Schröderheim. Il y déclara les empechemens de la presence du Prince, et la grace que ce Seigneur aura toujours pour l'Ordre. Il regna une telle harmonie dans son Discours, qu'on auroit pu croire, qu'il étoit écrit; sans hésiter, et sans babiller. Tous les Discours étant finis, la Mu-

¹ Publiceradt i *Samlaren* 1916, sid. 113—114.

sique recommença, et après cela, l'Ordre se sépara à huit heures du soir. Le commencement étoit à six heures. Il faut dire, que Monsieur Scröderheim parla bas et plus bas que tous les autres. Voilà ainsi tout le lustre de ce jour. Ils ne faisoient nulle reception ce jour là aussi. Monsieur Bergstedt, comme tu le sais, devoit être pris dans l'Ordre à cette occasion; mais il avoit d'autres choses, à quoi penser, pauvre Garçon! Son Perc vint de mourir. — — —

Knös till Westberg d. 12 maj 1780. (Koncept, Ob I).

— — — Jucundissimæ mihi fuerunt observationes Tuæ de Oratione Funebri, memoriæ Lib. Bar. Lejonhjelmii dicata, et cærimoniis in Societate nostra, Utile Dulci, hac occasione celebratis. De eo, quid seorsim peregerint Comendatores, quod Te fugere dicis, meam Tibi aperiam conjecturam. Fuit, ni valde fallor, Receptio Legiferi Simmingsköld, forsan et aliorum, e primo Gradu in secundum. Hæc enim proxime præterito conventu nondum fuit peracta et jam in pulcherrima Oratione Kjellgreniana, cujus exemplum Tuæ debeo amicitiaë, eum titulo insigniri video, secundo Gradui proprio. Quæ posthac in Societate nostra peragantur, majoris minorisve momenti, ea pariter ex epistolis Tuis cognoscere jucundum erit, cujus promissi non obliviscaris oro.

Westberg till Knös den 18 maj 1780. (B II, 8).

— — — I går var Utile Dulci ihop. Då utdeltes andra graden åt alla dem, som voro redan intagne i första. Men vi voro ej flera än 12 tilstådes af första graden: Kallelsen til andra Graden räckte til ungefär 50 Personer, hvaribland Du ej var glömd: skade, at Du ej var närvarande! Således är jag nu högstoförtjent, bepröfvad Laureatus. Månge voro hindrade ifrån at komma tilstådes, och hade laga förfall, såsom til exempel, at de voro döde etc. För Dig, såsom kallad til andra Graden, kan jag väl säga Ceremonierna därvid. Jag finner ej, at jag så mycket försyndar mig därmed; men jag ser, at jag på något sätt kan visa Dig gentjenst för din vänskap vid mitt intagande.

Vi togos in flockvis: ej en särskildt: det hade dragit för långt ut. Vi fingo först lofva något, som jag mest redan glömt såsom; at befordra Vitterheten; at omfamna alla Sällskapets Ledamöter, fast ej med smutsiga näfvar, dock med våra medfödda Labbar med mera. Förlåt at jag narras: litet narri skadar intet. Denna eds tagande skedde endast för en Deputerad, ej för någon Session, som vid första Gradens undfående. Därefter fördes man i stora rummet, nej til Apollos svarta rum. Apollo hade då försvunnit, och satt sin tjenare Archiat: Hoffman i sitt ställe midt i rummet, med lilla bordet och lampan. Han öfverlämnade en af oss, i min flock mig, et per-

gaments papper med en gammal skrift på, som vi skulle få uplysning på i stora salen af ordförande. Tåget anstältes då dit. Vi kommo med bleka ansikten, darrande knän, men skälmen bakom örat för Apollos Ståthållare på jorden, som satt och tittade igenom sin herres Lyra. Någon Oration hölls då af honom: ej hans eget foster, men et gudomligt pappers, som han hade för sig, hvilket inspirerade honom dessa höga tankar. Långt ifrån, at detta måtte förorsaka något Löje hos dig! Lät detta snarare verka den djupaste vördnad för så helgade ting. Talet var i största korthet af följande innehåll: At Apollo, som varit Ordens sinnebild, nu försvunnit: at af Historien lærer vara bekant, at Apollo skall haft en son, vid namn Linus, här på jorden, som efter sin Far utspridt Vitterheten på jorden, igenom sina efterträdare Hercules och 2 til, som jag ej mins, men vid tillfälle skal underrätta dig om; at Linus var denna Ordens Hufvud; at han påfunnit konsten at skrifva; at Pergaments-Papperet, som vi hölle, ej voro annat, än de gamla Grekiska bokstäfver, hvilka han upfunnit; med mera hörande til historien, hvilket alt jag ej kunnat bibehålla i minnet; at vi examinandi borde hvar för sig säga hvilket slags vitterlek vi ville välja til hufvudycke; at vi, i anledning däraf, ville säga, hvad hvar för sig, tänkte välja för en Författare at efterfölja. Äfven huru man trodde at vitterheten bäst skulle kunna befrämjas; då mest alla svarade lika: neml. at söka fontes hos de bästa auctorerna, öfva sig därefter, hälst på modersmålet. En del valde då Poésie til dess hufvudycke, en del Prosaisk styl, hvaribland jag äfven: någon Galimathias skulle jag då kunna få ihop, men verserna skulle snart likna Bagers: en del valde och Musiquen: Simmingsköld valde historien; och Tacitus til efterföljd: jag, Thomas: Gud nåde mig, hur jag i verlden skal kunna likna et så stort mönster, som jag föresatt mig at efterfölja! Jag tröstar mig: bjuda til är ock en dygd. Andras efterföljd var i Poesien Voltaire för soml. Boileau för soml. Men musikanterna talte ej om utländska auctorer, knapt om inländska. En Doctor Med: och en Musicus intogos i första Graden. Man hade fädt mig stackare til Satyr. Jag var ändock glad, at jag gjorde det til Sällskapets nöje. Sedan jag varit på Doctorn, var det omöjligt, at slippa. De ville med all gevalt hafva mig fram. Några ville blifva Satirer; men de öfverröstades af de andra, som äntel. ville se min konstiga mine emot den fattiga musicus Palm, som skulle intagas. Doctoren beskylte jag för att hafva gifvit ut en Bok kallad *Traité des maladie[s] contagieuses*, hvaruti han skulle hafva gjort application på sällskapet, då han säger: at en ohelsosam smitta skal hafva sträckt sig til alla Ordens Ledamöter uti Poésien och musiquen: äfven en bok om *Les accouchemens*, hvaruti han söker visa, huru missfoster tilkomma: huru sällskaper i allmänhet skapa sådane i varianta saker: huru vårt Sällskap i synnerhet skapat

sådane til öfverflöd uti Poësie och musique med mera narracktigheter, som jag ej kommer i hog. Musikanten Palm, en snäll gosse, Compositeur, sade jag följande om: at jag kom ifrån ett Cafféhus, där några af Ordens Ledamöter hade en Anonyme skrift, som auctoren skall hafva varit på trycket med, at låta trycka, sedan nya ändringen i Tryckfrihets Förordningen utkom; men skriften varit sådan, at Boktryckaren ej torts taga emot den. Han nämde där om Musiques composition, gör application på Sällskapet på det sätt; at Sällskapet har inga, som kunna Componera; at deras usla Poësie skämmer bort den eländiga Musique, som de hafva förut i Sällskapet; at hon nu är så skämd uti Sällskapet, hvilket han ej expressis verbis nämner, men säger inbilla sig, hafva göra med det *nyttiga och nöjsamma*, at hon ej mera kan skämmas; at han vill komma in i Sällskapet endast för att ridiculera deras Musique m. m. Jag höll länge i med bägge två. De frågade mig ofta deras namn, som skrifvit dessa skrifter; men jag continuerade likväl, för at föröka surprisen för de förmenta auctorerna. De blefvo ock ganska bestörta. Sällskapet tackade mig för min ihängsenhet. Kellgren läste up et Poëtiskt stycke, som var passabelt. Nästa 27 hujus blir musicalisk sammankomst. Ingen ting mera märkvärdigt har jag nu om Orden at säga denna gången. Längre fram torde jag få tilfälle, at säga dig något réelt om statuterna och annat.

Clas Gartz till Knös d. $19/5$ 1780. (B II, 9).

— — — Förleden Sammankomst af Utile blefvo Bonden, Öhrman och Fabr. Rydman intagne, af hvilka receptioner tvänne voro artiga. En präktig Satire läste Kellgren up till slut. I förgår då åter var Sammankomst skedde promotion till andra Graden. Ibland de 45 kallade var Min Bror, men af hela detta antal var endast 8 som undergingo den. Af de jag kände, var Brandel, Westberg, Öhrman, Bonden och jag. Jag var förhindrad så att jag ej kunde kvarblifva till slut, at jag för öfrigt ej vet hvad de hade före. Min Bror torde som Upsalabo ridiculera Laureater i Stockholm, men vänd straxt tankan till Utile och kom ihog att vi äro Ordensbröder. — — —

Westberg till Knös (odat. början af juni 1780 Ob III.)

— — — Den 30 Maj var Utile Dulci ihop. Paikul, Kl. Secr. Norden-sköld och en til, jag mins ej hvem, en okänd, fingo 2:dra graden. Jag kom up vid slutet, hindrad af göromål. Kan således ej säga hvad mönster de valt, at skrifva efter; men skall dock snart låta dig veta det. Oxenstjerna m. m. (!), som du nämt i dit bref, äro ännu ej recipierade: de göra sig ej så brott om. Doctorn som jag satiriserade het Tilleus. Ingen reception skedde sista gången i 1:sta graden. Fredagen förut var Mus. Areopagen tillsammans, och höll en rätt vacker Concert, hvaribland en musique, kallad

Helfvetes Stycket var ganska skönt; mycket häftigt och stark *musique*, samt tillika patetiskt. Lilla Höken, om hvilken jag förut lärt hafva skrivit, var äfven tilstades: han lät höra sig på violoncell, rätt snygt. Det är en liten charmant gosse. Det säges att 3:dje graden skall komma at utdelas, innan Sällskapet skiljes åt i Sommar: Om denna utdelning sträcker sig till alla, vet jag dock icke. — — —

Gartz till Knös d. $\frac{5}{6}$ 1780 (Ob II).

— — — Sedan mitt sista bref hafva Gæverberg, Nordensköld och Palmén samt Paykull och Tillæus emottagit 2:dra graden uti *Utile*. Sist blefvo Falkenstedt, Com.-Råd. Ström, Prof. Særgel och stud. Hoffman invoterade. Kellgren var ej uppe då men vid den förra sammankomsten råkte jag honom och lämnade honom några småsaker i tanka att deraf göra någon usage.

Gartz till Knös d. 12 Junii 1780. (Ob. II).

— — — Jag undrar nog att Bror ej vill ta andra Graden i *Utile*. Den kan Bror taga när han behagar då han kommer till Stockholm. I går var befördrag till 3:dje graden;¹ dertill har Paykull blifvit voterad, men för öfrigt känner jag ej huru och på hvad sätt dermed tillgått. Sådant är en hemlighet för de lägre Ordens Graderne. Sista sammankomst blef Not. Grevesmöhlen och Falkenstedt intagne som skedde rätt bra. Kexell som var Satire åt den sednare, beskylte honom för at hafva satt 1719 års Registratur på Svensk Heroisk Vers. — Då blefvo Secret. Noring, Hartzell, Råberg och Cornetten Aminoff anmälte; men Noringen vill partout intet.

Westberg till Knös d. $\frac{15}{6}$ 1780 (B II, 14).

— — — Le dernier Dimanche *Utile Dulci* etoit ensemble; seulement pour la reception de quelques uns appellés à la troisième grade. Ces hommes etoient M:rs Simmingsköld, Paijkul, Frigelius et quelques autres que je ne connois point. Nous autres des autres grades n'etoient pas presens. Ils avoient hier aussi une assemblée musicale; mais ils n'avoient point d'auditeurs, à cause de l'exercice general,² qui se fit hier aussi. Ils vont bientot finir leurs assemblées.

Westberg till Knös d. 22 juni 1780 (Ob III).

— — — I går hade vi sammankomst i *Utile Dulci*, då åtskilliga blefvo kallade, hvaribland Noringen; men man säger, att han ej skall vilja komma in i vår Orden. Raisonner torde han hafva: kanske viktiga nog. Tvänne

¹ *I kanten*: Kellgren läste sista sammankomst up en öfversättning af Deshoullieres och en af Horatius som voro bra. Den förre sades vara af Wellander.

² Enligt uppgift längre fram i brevet något slags manöver på Ladugårdsgärdet.

blefvo jämväl recipierade; en Studiosus Hoffman och en Secret. Hartzell i Justitiæ Revision. Fråga knapt efter Satiren; ty jag måste alltid fram: Gud vet huru deras tycke kan vara så förskämdt: jag tycker de borde skämmas, at välja sådana som mig: jag skäms sjelf. Första Satiren var rätt Comik. Hoffman skulle emottagas: Schröderheim Kl. Secret.^a Preses: jag Satir. Han hade nyss disputerat i Diplomaten. Ämnet tog jag således därifrån: jag mins ej alt hvad jag sade; men det mins jag, at jag påstod, det den anklagade skulle heta Hartzell; Sällskapet sade nej och skrattade: jag tänkte de ville raillera och ursäckta recipienten; därför påstod jag min mening; omsider fann Schröderheim, som var Preses, sig så bra, at han steg up och sade til recipienten: »jag behöfver ej längre vara Dupe; jag vet, at den anklagade heter Hoffman och det är Ni.» Imaginera dig hans bestörtning; men ännu mera min. Man kan således säga, at Satiren den gången blef flat och surprinerad. Denna narracktiga händelse roade oss hela dagen. Orsaken, at jag sade Hartzell, var, at det först voterades om honom och han skulle recipieras samma dag: blef ock recipierad; men Hoffman kom emillan; och jag kände ingendera: ingen sade mig heller hans namn. Jag önskar nu, at Du snart vore här och finge se våra dårskaper ibland; men jag tror, at vi ej härefter få många sammankomster: efter Allmanachan äro de redan slutade; men om man anmäler någon recipient hos Hedenberg och så många bröder äro i Staden, som kunna formera et sällskap, så har han lofvat, at vi skole få det.

Knös till Westberg d. 24/8 1780 (Ob I).

— — — N'oubliez pas de faire visite chez Mr Kellgren et de lui demander quelques nouveaux vers pour les Communiquer avec Ton ami. — — — Si Tu pourrais, sans Te gener, m'envoyer une copie du Poëme de Kellgren, dont l'epigraphe est: J'ai vu le monde. Helas!¹ il me seroit infiniment agreable. — — —

Westberg till Knös den 10 sept. 1780 (B II, 24).

Efter att hafva omtalat Bjerkéns död, säger han:

— — — C'est pour sa mort, que nous etions ensemble hier pour deliberer des ceremonies lugubres, qui doivent être tenues, et pour choisir quelque membre, qui pouvoit le remplacer dans l'Aréopage, où il etoit aussi. Mais deux causes nous en empecherent: la premiere, que la Loge d'Edouard des Francs Maçons occupait la grande salle: la seconde, que Hedenberg etoit

¹ Kellgrens prisskrift vid Vitterhetsakademiens täflan 1778 *En Ynglings inträde i verlden* bär detta motto. Tryckt 1780 i tredje delen af V. A:s Handlingar.

empêché de venir de ce que sa femme avoit reçu un enfant, qu'il devoit bâtiser. Schröderheim, le secretaire Roial, tins une petite belle Orasion, selon sa coutume ordinaire, où il parla de la perte, que le Roiaume et premierement Notre Ordre avoit faite par sa mort: de la necessité de remplacer bien un lieu, si bien occupé que de cet homme; et dit à la fin, que nous ne pouvions pas faire quelque chose pour les empechemens, que j'ai dits; et il nous pria de venir ensemble au plutôt, pour déliberer de ces affaires importantes. Alors nous nous separames. Quand nous viendrons ensemble, je te le dirai avec tout ce qui pourra être statué des ceremonies et des autres affaires à cette triste occasion.

Gartz till Knös den 2 nov. 1780 (B II, 36).

— — — I Utile är nu som oftast Sammankomsten, vid hvilken sednaste jag hörde en Prisskrift Lyckan och Visdomen¹ som var rätt vacker. Siréne och Vänskapen var äfven ett stycke som var bra, tillika med något annat. För öfrigt voro någre dumma pris skrifter, upspädde med passager af Bibeln. Areopagen är ofta ihop, men ännu har ej hörts af någon decisif värdkan; förmodeligen deraf, att granskning och bekvämlighet följas åt. Paykulls project att gemensamt med Kellgren utgifva sina arbeten är äfven problematiskt. — —

Westberg till Knös d. 3 jan. 1781 (B II, 41).

— — — Nu följer min skyldighet, at berättas Dig något nytt eller roa Dig med något. Jag bör då berättas Dig, at jag den 8 i sistledne månad blef intagen i Tredje Graden uti U: D: samt 8 andra utom mig; nemligen: Gartzén, Stjerncrantz, Reg. Falckenstedt, Agrell, Secret. Hartzell, Fabriqueur Rydman samt 2:ne obekante, som jag ej mins namnet på. Reception var artig; men i förtroende sagt, som jag alltid tyckt, liknande barnlek. En sträng förbindelse förbjuder mig at ännu säga Dig, hvare den bestod. Det torde ej interessera Dig mycket: en annan gång torde Du få veta alt: din hjälp torde ock vara af nöden i et mål, som rörer tendressen. Grunda ej för starkt på detta. Litet förut blef jag intagen uti Vittra Areopagen, såsom Ledamot: något Tal eller harangue borde väl Kellgren hafva gjort vid detta tilfalle; men jag undanbad mig ceremonier, i synnerhet som jag såg, at Han var äfven mycket böjd därtill. Du ser då nu således fruckten af dina händers verk. Kunde jag på den allmänna Verldens vädjoban löpa i proportion så fort, vore det litet mera betydande: Här nå de mangrant nästan lika hastigt målet: det går här, i U: D:, såsom i stora verlden, at den, som har pengar

¹ Möjligen samma täflingsskrift, som Kellgren inlämnade till Vitterhetsakademien under titeln *Förståndet och Lyckan*. Tryckt i hans samlade skrifter under titeln »Jordens Skapelse».

och lust, at gifva ut dem, ernår snart de hemligheter, som dem *klokom, bepröfvadom* och *förtjentom* borde endast vara förbehållna. Hemligheterna äro i sig sjelfva ännu ej stora och torde förmodligen ej bli så öfvernaturlige: Min lycka är äfven ej så stor, då alla, pele-mele, och äfven yngre, för sin utgift kommit lika så fort: Jag fick dock Graden för intet: jag råder dig emidlertid, at ej för mycket depensera på Orden; fast jag vet och är öfvertygad, att Du aldrig fallit eller faller på den dårskapen. Det har eljest några gånger varit rätt roligt i U: D:, hvaribland i synnerhet en stor Musicalisk Sammankomst var rätt intagande; ty litet förut var en ganska snäll musicus, vid namn Müller, en Dansk eller rättare Tysk, nu Kammar Musicus hos Kongl. Majt, intagen i U: D:, hvilken lät höra sig solo och äfven med accompagnement, hvilket var rätt skönt: utom dess söngo Fru Wendelia och Karsten; så at hela den dagen passerade rätt roligt. Nu litet före Jul Helgen gick äfven Parentation öfver afledne Herr Cantzli-Rådet Bjerken för sig. Den hölls, som lærer vara bekant, af Hof Junkaren Rosenstein, en snäll karl: Parentation var ock rätt vacker: den lærer komma at tryckas. Ceremonierna vid detta tilfalle voro också rätt artiga och passande. I korthet: där var musik, rätt vacker, med därtill af Kellgren skrifna vers, som jag skall bjuda til at skaffa Dig: där var en Egyptisk Mausolé bygd, med Hans Vapen på: Rummet svartklädt med festoner af Silfverskir i fonden: musiken stod på Lectaren bredevid ingången af rummet: mausolén stod på Directeurernas uphögda rum: nedanföre stodo 2:ne svartklädda bänkar med stolar, alt för Styrande och befallande samt Commendeurerna: De andra Graderna sutto på bänkarne omkring rummet, hvilka äfven voro svartklädda: alt var svart med et ord. Sedan alt var i ordning, börjades acten med et kort tal af Styrande och befallande Styresman och Directeurerna, hvar til sin Areopag, hvarefter Tredje Graden eller Apollinis Söner gingo ut för at invitera högsta Graden, som hade samlats i et annat rum: sedan Procession för dem fram och tillbaka var förbi, kommo Commendeurerna i procession in i stora Sorgerummet, bärande Bjerkéns Ordens Decorationer på hyenden samt en Orangefärgad Hatt, som är styrande Areopagens tecken, hvilka alla saker lades vid foten af Mausolén, hvarefter Commendeurerna och de andra Graderna intogo sina ställen, alt under Musik. Sedan intog en helig tystnad en stund rummet, och därpå börjades Parentation, som varade väl 3 quarts time; hvarefter, sedan musiken gådt och små procedurer voro skedde, Sällskapet åtskildes. — — Efter vanligheten har U: D: varit ihop för at välja Musicalisk Directeur, då valet fallit på Secret. Frigelius i Fin. Exp. Psilanderhjelm skall sjelf ej velat continuera längre med sitt présidium. Ännu har ej skedt något val af Vitter Directeur eller Styrande och Bef. Styresman. Det såges, at Kellgren vill afstå sin heders-

post, och at ej något val blir af Styresman, utan at Hedenberg continuerar. Hvem de ärna taga til V: Directeur blir roligt nog at se. I anledning af Kellgren, går jag nu ifrån U: D: til annat. Det säges, at han blifvit Kgl. Bibliothequarius. Kämpen skall hafva sagt det til en annan, af hvilken jag hört det; men jag har ej råkat Kämpen ännu, så at jag ej heller kunnat få supplementerna. Om så är, tror jag, at Simmingsköld igenom Scheffer skaffat honom det, och då kan han ej klaga på sin lycka. — — —

C. Gartz till Knös d. $\frac{18}{1}$ 1781 (B II, 43).

— — — Prisskrifterne uti Utile hafva undergått granskning och befunnits till större delen oduglige. En som blifvit ansedd försvarligen god under titel af *Verlden* har fått accessit. Auctorn var Cornetten Adlersparre. En annonce om dem är införd uti Avisorne förl. år som väl är sann och grundad, men ansågs af Allmänheten såsom skarp och stötande.

Kellgren har nu blifvit Kongl. Bibliothecarius. Hans *Precis de L'Eclesiaste* i Imitation är det bästa jag sett.¹ I förgår var nytt ämbetsmans val uti Utile. Då blef Arch. Hoffman Ordförande, Möller Cerem. Mäst., Baggen, Skattmäst., Hartzell, Upseende, Georgii, Intendent, Westberg, Secreterare, och Falkenstedt Archivarie. — Vi åhörde för en liten tid sedan Rosensteins Åm. Tal öfver CantzliR. Bjerken, i sitt slag ypperligt. Vi få det tryckt.

Knös till B. G. Westberg Castellegården d. $\frac{6}{2}$ 1781 (Ob I).

— — — Oändelig tacksägelse är jag Dig skyldig för de artiga nyheter, i synnerhet rörande Utile Dulci, hvarmed Du i Ditt bref behagat roa mig. Du kan ej föreställa Dig huru nöjsamt det är, at då man på landet långt ifrån hufvudstaden är afskild ifrån communication med alt hvad vittert kan kallas, någon gång genom Väners godhet få någon närmare och detaljerad underrättelse om hvad i den stora och vittra verlden förefaller. Jag ser med utmärktaste nöje Dina framsteg i Vitterheten och Utile Dulci, hvilket Du behagar kalla mina händers verk, hvari jag dock ingen annan del äger, än at jag gaf Sällskapet förslag på en så värdig Ledamot. Döm sjelf huru angenäm min surprise var, då jag genom bref ifrån Brodren Gartz för ett par postdagar sedan blef underrättad om det nya ämbetsmansvalet i Utile och deribland såg at — Westberg blifvit Secreterare. Jag kan ej annat än gratulera Dig til denna hederspost och Sällskapets förtroende: det fagnar ock mig at, sedan Du nu ej allenast blifvit Ledamot af Vittra Areopagen, utan ock såsom Secreterare kommit til kändedom af alla affairer och expeditioner samt skal föra Protocollet, kan jag genom Din vänskap få del af

¹ Tryckt i *Vitterhetsnöjen*, 4:de delen 1781, under titeln »Mänskliga Lifvet.»

hvad interessant förefaller rörande det essentiela af vitterheten, Ceremonier interessera mig ej så mycket, som at få veta hvilka vitterhetsstycken inkomma, och ifall det kan bli bekant, af hvilka Auctorer de äro, huru de granskas och hvad bruk af dem göres; om några anstalter göras at påskynda utgifvandet af den så länge lofvade Fjerde Delen af Vitterhets Nöjen och hvad man til ex. deruti har at vänta. Af hvilka Ledamöter utgöres nu vanligtvis vittra Areopagen? Har Kjellgren lämnat Directionen deraf, vet jag ej om det bådar något godt för verkställigheten af någon ny Dels utgifvande, hvarvid man lofvade sig mycket af hans drift och granskning. Gartzen skrifer ej hvilka blifvit Directeurer, blott at Arch. Hoffman blifvit Ordförande. Som jag ej tviflar på at Du har tillgång til Sälskapets Archiv, hoppas jag ock vid tillfälle få veta om något, som i synnerhet frapperar Dig af de interessanta Vitterhets Stycken der lära förvaras. Du vet förut at jag hvarken kan eller vil missbruka Ditt förtroende, äfven om Du skulle anförtro mig de viktigaste secretesser, som jag dock ej begär. Hvem orerade ordensdagen den 24 Jan?

Ändteligen hafva nu Avisorne confirmerat Kjellgrens Kongl. Bibliothecariat, som jag så länge hört omtalas. Detta lärer väl fästa honom i Stockholm såsom Hofskald, tils han kan få någon betydeligare befordran. Hans Snille har giordt honom namnkunnig öfver hela Sverige och hedrar ej allenast honom utan ock vår Nation, som räknar sig til en ära at han är Westgöthe. Önskeligt voro at hans qvicka och lekande penna aldrig ville såra Religion och sederna, utan endast sysslosätta sig med höga och värddiga ämnen eller hålla sig vid den oskyldiga Satiren, såsom i det vackra Stycket i N:o 1 af Stockholms Posten för i år.¹ Detta är det enda nya Poëme af hans hand som jag sedt sedan jag reste ifrån Stockholm, ty jag har eljest ej läst Posten och ingen af mina vänner har skickat mig något af hans verser sedan. Jag har aldeles lefvat in obscuro på Vitterhetens vägnar och längtar därför at snart komma up igen. Om Herr Bibl. Kjellgren ville, som han en gång för mig yttrade sig, samla sina utvalda Vitterhets Arbeten och deraf utgifva en särskildt och granskad Uplaga, skulle han bidraga til ganska mångas nöje, som recherchera alla hans Poëmer, men svårligen kunna få dem; han skulle göra sig ännu mera namnkunnig såsom en ypperlig Skald, eller föröka den lysande reputation han har i den vägen redan förvärfvat, och denna uplagan skulle kunna rikta hvilken som åtogo sig förlaget, så begärlig vet jag vist at den skulle blifva. Glöm ej at efter löfte skaffa mig hans verser vid Parentation öfver Canc.Rådet af Bjerkén, och om Du kan öfverkomma något nytt af hans hand — — —

¹ *Nyårsbref af Stockholms-Posten til Svenska Almänheten 1781*; omtryckt i S. Skr.

Westberg till Knös den $19/3$ 1781 (B II, 46).

— — — Din åstundan, at gifva en pragmatisk afhandling om hvad, som nu på en tid förelupit i *Utile Dulci* anser jag för en befallning; men beklageligen finner min oförmögenhet, at värdigt upfylla den. Tiden torde lämna mig mera ljus och redig kunskap om Samhällets Historia, och dina bref sättet, på hvilket jag bör berätta något däraf för Dig. Det nya kan jag nu låta Dig veta, at Vi ej i dag, som var utsatt, får 3:dje Graden öpnad. Orsaken lärer Du mest gissa. Murarne efter vanligheten, som Kellgren säger, mura natt och dag, och Gud vet, när de hafva utmurat. Deras störste högtid lärer komma att infalla på den 20:de i denna månad. Til at fira den, kommer många anstalter, at göras; så at rummen äro uptagne. Redan i dag hafva Timmermännerna börjat med byggnader af Pyramider med flera Decorationer, som skola nödvändigt vara i Rummen. Herrtig Carl lärer komma, at då göra et Calas, hvarvid, efter Brodrens, den vittra Agrells utsago, Ungerskt vin är det sämsta, som kommer at drickas. Sedan de hafva murat så länge de orka, och til äfventyrs lagt grunden til någon verkan af vinsten, så torde vi fattige Apollos trappsopare få träda upp på träd-Parnassen, hvarest intet vin och knapt annat dugligt vankas: Du känner hungersnöden i Vitterheten: Du vet, at Poëter hafva heder och svällt i belöning. Fastän vi, Gud nå oss, til minsta delen fådt någon bildning af Vitterhet och Skaldekonst, få vi dock, med Poëtterna, hungra och törsta lika mycket på våra magra Sammankomster. Om detta endast skedde nu i Fastan, skulle jag ingenting hafva at erinra; men beklagligen, jag tror, at vår Fastlagstid kommer at räcka hela året igenom. Det förljudes eljest, at de Högmögende Herrar Commendeurer med första tänka, at dubba några Apollos Lårgossar til förnäma Riddare. Om de vid detta tilfälle ihogkomma mig, sker det emot all rätt och billighet: om det ock händer, blir jag vist ej upblåst af min stora lycka. Du vet, at Lyckan är blind och framsparkar ofta de mest oförtjenta; jag ser däraf redan kanske flera exempel. — — —

Westberg till Knös d. 26 april 1781 (B II, 50).

— — — Jag bör ej glömma vårt *Utile Dulci* och *dulci* och *dulci* (!) Utom det *dulci* vi hade af omtalte concert,¹ hade vi och vår Cassa i synnerhet det *Utile*, at se några främlingar träda för Apollos ansikte, hvaribland Magister Bethén, som jag proponerat. Han fann sin magister något stött af den vitterhets examen han utstod, förmodel. däraf som Kellgren säger: at han tykt sig bryta sin magister eller candidat-ed, at aldrig låta

¹ En koncert i U. D., vid hvilken violinisten Müller (den bekanta sångerskans man) uppträdde.

examinera sig mera i Philosophien. Jag tror snart, at de vilja göra mig til Ordens Satir: Jag satiriserar utan all ända; och Gud vet, hvar jag får alla dårskaper ifrån: jag är rättnu en annan Kexell, fast ej på Högvakten. De skratta, och jag sjelf vet knapt hvar åt. Annars är ej stort angeläget passerat i Orden. Tredje Graden har varit öpnad och 5 befordrade. Många voro kallade men få utvalde, Theologice; förlåt mig! Den nyheten torde dock ej vara Dig obehaglig, at vår 4 Del nu hunnit under prässen: i går hade Kellgren correcture med sig up. Han har nu ändteligen, hunnit, at göra alfware, sedan han måst utstå et allmänt kältande. Hans utlåtande därom torde vara poetiskt, men låter för prosaiska öron något gröna gångiskt och mindre passande efter vår kanske dumma moral. Han säger: Jag har nu fådt 4 Delen under Trycket, och hoppas snart kunna slå eder i halsen därmed: energique expression!

Westberg till Knös 21 juni 1781 (B. II, 55).

— — — Nu borde jag väl skicka Dig det länge omtaltdte Talet; men springdagarne hafva nyss tagit en ända för mig, så at jag ej hunnit. Det blir et nytt ämne til bref. I dess ställe skall jag nu roa Dig med det Tal, som Exp. Secret. Elis Schröderheim upläste i Allmän Orden, vid et tilfälle, då Öfversten Ehrensvärd och vice LandsHöfdingen och Hof Rättsrådet Fredensköld hade haft pluraliteten af rösterna emot sig, och lyder, som följer:

»Ofta har den Styrande Areopagen blandat sig uti Edra allmänna göromål, alltid med den renaste välmening för Samfundets heder och bestånd, stundom med den myndighet Lag och ordning fordrat, men aldrig af en mer oförmodad och mer bekymmersam anledning, än den, som i dag tvingar mig, at begära ordet.

I detta Samfund, redan stadgadt til någon ålder, försvarat och upmuntradt af den Bäste Konungs beskydd, hedradt med Furstars inträde, sammansatt af de ypperligaste medborgare, de lyckligaste snillen, musikens älskare och beskyddare, de namnkunnigaste konstnärer, och hvad som för Dess sällhet och lugn ensamt vore tilräckeligt, anført af en Man, hvars lysande Embete, hvars själs och hjertas egenskaper, hvars ostridiga rätt til enskild och allmän högacktning hos erkänssamme Samfundets Ledamöter bort förekomma förhastade beslut, sammangaddningar utan ändamål, hade Areopagen trodt sig hädanefter endast få njuta frugten af sin nit och uti tilväxten af Dess nöjen och arbeten, se et troget bemödande lyckligt belönt; Areopagen hade ock hälst önskat, at kunna draga täckelset öfver hvad som vid sista Allmänna Sammankomsten härstädes händt; men Samfundets väl kräfvor i denna stund mera alfvarsamhet.

Det är högaktning för dygd och förtjenst, som grundat vår förening. Utom detta band uprifves vårt Sällskap, förlorar både sitt anseende och sitt ändamål.

Öfversten, Grefve Ehrensvärd och Hof Rätts Rådet Fredensköld behöfva icke Areopagens vitsord. De äro hedrade med sin Konungs utmärkta nåd, alltid för väl grundad, at icke medföra rättighet til medborgares högaktning. Deras ära skulle mindre lida af Edert vägrade bifall til deras inträde, än vårt Samhälle kan förlora af de billiga tilmälen, ogrundade beslut Eder tillskynda.

Areopagen uphäfver därföre verkan af de voteringar, som öfver desse tvänne värdige män blifvit anstälde, och de äro i dag kallade, at hos Oss blanda det *Nyttiga* med det *Glada*.

Styrande och Befallande! verkställ deras emottagning. Låt Dem deltaga uti våra vittra öfningar, och låt under deras emottagning ljudet af våra sammanstående Instrumenter uplifva hos dygdens vänner den alt öfverträffande glädje, at se sina likar och göra förtjensten rätt, under det afvund, ilska och obillighet erfara et vanligt öde, at fräta sig sjelfva.

Hvad engång händt, kan i en framtid äfven befaras; det tilkommer därföre Areopagen, at hindra så farliga skakningar; och Areopagen lärer icke underlåta, at skyndsamt underrätta Eder om Dess beslut i detta ämne.

Et återstår mig ännu, som är det angenäma af min commission. Det är: at inför Eder Styrande och Befallande förklara Areopagens erkänsla för den ömhet, hvarmed I vid detta tilfälle värdat gnistan af den helgade Eld, vi på detta altare framburit.

Lika fåfängt, som dristigt, vore mitt försök, at föra våra Bröder til sinnes den lyckan den(!) beredas kan, under det I åt detta Samfund länen några ögnablick af den tid, I åt Konungens och Fäderneslandets tjenst så villigt och utmärkt upoffrat.

Våra hemligheter äro i Edert sköte, vår Klubba i Edra händer. Vårt Samfund har ej mer at gifva; men unna Oss, Högstförtjente Broder tilstånd, at öfverlämna Eder vår högsta Belönings grad, dess betydelse om våra tankesätt och vår högaktning!

Styrande och Befallande Styresmannen, som då var vår *Gustafs Vän* Herr Generalen Horn emottog då sitt Belöningsband med vanlig vältalighet; hvar-efter Öfversten Ehrensvärd och HofRätts Rådet Fredensköld intogos. Man kan inbilla sig, hvad gäsning vid det tilfället varit i Orden. Flera å ömse sidor blefvo då så förbittrade, at de aldrig villja gå up, hvaribland den vittre Gref Oxenstjerna skall vara en: han var dock med Areopagen. Det var hårdt för Allmän Orden, at se sig så handterad af Areopagen; men då

man considererar omständigheterna torde det ej vara så underligt; ty först och främst skall Areopagen vara aldeles enväldig, och för det andra var det så hederlige karlar, at om ej smutsig sammangaddning varit, man ej kan finna, hvarföre inträde skulle nekats dem.

Detta är nu det så mycket bekanta Talet uti *Utile Dulci*, och hvilket jag tror, at ganska få Ledamöter hafva. Om jag därmed kunnat göra Dig något nöje, är jag så mycket mera glad, som ganska få saker annars gifvas för det närvarande, hvarmed jag skulle kunna ersätta Din vilje och Ditt besvär, at roa mig med Dina artiga bref.

Westberg till Knös d. 18/11 1781. (B. II, 63).

— — — Je vais à present te communiquer une Ode sur un Atheiste, dont je fais d'autant plus de cas, qu'il est ecrit d'un homme, pour qui j'ai les sentimens les plus tendres; c'est un homme, qui s'appelle Sjöberg, qui a été mon informateur, à qui je dois le peu que je sais. Il l'a ecrite, en lisant l'ouvrage impie de de la Metrie(!)

Ode öfver en Atheist.

Den ljungeld, store Gud, som Du i luften svänger,
Bevisar nu ej mer din höghet och din magt:
De tusend Verldars mängd, som uti rymden hänger,
Är ej et prof af Dig, men af en fåfång prakt.

Ty et föraktligt stoft ur stoftet sig begifver,
Och med et trotsigt mod up til din Himel går,
Där hans förmätna hand den Thronen nederrifver,
Hvarpå ditt Majestät en evig dyrkan får.

De änglar, som kring Dig på din befallning sväfvä,
Förfäras då de se en så förmäten man:
All Helgons här förskräcks, och Seraphimer bäfvä,
At et föraktligt stoft sig så förgäta kan.

Han dristigt sätter sig uti Den Högstas ställe,
Och gör all verlden fri ifrån sitt förre tvång:
De gode hoppas ej, at en gång blifva sälle,
De onde fruckta ej, at straffas någon gång(.)

Men solen lika fullt på Himlens bana träder,
Fast ej en Gudom är, som hennes gräntsor lagt;

Och jorden sig hvar år med löf och örter kläder,
Fast ej en Gudom är, som håller den vid magt.

Du djerfve dödlige! som Himlens magt bestrider,
Och på dess åras fall dig sjelf upresa vill;
Tänk! döden kommer snart; och han, ehvad det lider,
Dig en gång lära skall, at Verldens Gud är til.

Comment trouves Tu cette Ode? N'est-il pas une epreuve des nobles sentimens de son Auteur et de son feu poétique? Je voudrois, que Tu connusses cet homme sensé: et c'étoit dommage, que ton dernier séjour ici étoit si court, que je ne pouvois lier quelque connoissance entre Vous deux, que je compte pour mes amis meilleurs.

— — — Utile Dulci a deja commencé à travailler. Ne rie pas; car je T'assure que j'y travaille. Je suis nécessité, d'écrire là en pauvre Secrétaire, quoique malade quelquefois; j'y vais et j'en retourne à mon chambre solitaire; n'est-ce pas un grand travail? On a fait, je crois, plus que douze Commandeurs: ceux, que je m'en souviens, sont: l'Eveque de Troil, ms. Kellgren, ms Lenngren, ms Paykul, ms Vendelius avec sa Femme, madame Lenngren, messieurs les Apoticaire de Georgii et de Schultz, ms. Simming-sköld et un Musicien dont j'ai oublié le nom. Le bon homme Roos, qui nous sert a merveille, quand il a bu un peu, m'a instruit en confiance, que tout ce gens-là étoit fort content de sa réception, son accueil et son souper. Roos a eu une peine extreme, et il a couru comme un pauvre diable, pour prendre le vin, l'acheter, l'apporter, le verser. Outre tout ce fatigue-là, il à été, pour aider à ranger les affaires dans les cinq chambres qui devoient représenter les cinq *Grades* ou Degrès. Et pour tout cela, mou ami! il n'a reçu que 5 ou 6 ecus et l'estomac plein de manger et de boire. Comme on sait recompenser le merite! Tu vois que nous avons bien grand nombre de commandans; mais nous avons bien petit nombre d'obeissans. Ce terme-ci nous n'avons eu qu'un seul recipiendaire; c'étoit Ms. le Candidat de Ruthström; descendant de l'illustre Ruthström, et justement son fils. Il avoit une contenance inébranlable. Je voulois faire de notre Assemblée députée à la Bibliotheque un Auditoire pour disputer, quand ms. Paykul le satirisoit dans sa disputation. Il se léva; il demanda, si la respectable Assemblée le vouloit traiter et le croioit parjure; il avoit donné sa foi; il vouloit, si Elle lui permettoit, se défendre de telles injures: Il repondoit aux questions d'une intrepidité etonnante. On crée des Commandeurs; mais je crois qu'on a oublié, que nous avons un quatrieme grade. Frigel, qui en étoit

nommé, jusqu'à depuis le jour de la naissance du Roi, n'a pas encore reçu la reception. — —

(Till detta är fogadt ett tal, hållet af Westberg i U. D., som dock ej innehåller några upplysningar av intresse.)

Westberg till Knös d. 9 febr. 1782 (B II, 71).

— — — — I vårt Samhälle Utile Dulci har mycket förelupit, som skulle kunna göra Dig mycket nöje at höra talas om; i synnerhet, som vittra saker nu på en tid upfylt våra sinnen och själar. Det Præmium af Tio Ducater, som Grosshandlaren Bromander utsatt för den bästa *Ode til Jordbrukaren* har Sjöberg, som jag förr talt om, fådt. Jag öfvertalte honom, at skriva den: han arbetade ock därpå ej mer än två dagar, och likväl var hans den bästa af alla inkomne. Om Du önskade se den, skulle jag skicka dig den i afskrift. Hela folianter voro eljest inkomne, mycket väl ritade på papperet, men hjernan tycktes ej hafva haft stort besvär härmed. Thorén, som Du lærer känna, erhöill accessit för et besynnerligt Poëme, som han kallar Passionerna. (Ingen fick det stora Priset.) Efter mitt begrep lærer det vara en imitation af Stjernhjelms Hercules; eller ock af Salomos höga visa; eller ock efter mitt begrep, begriper jag det ej. Den genomträngande Kellgren lærer vara den ende, som väl efter tretio gångers genom läsande, begriper det; dock icke alt, hvilket han sjelf bekänner, och sagt, at auctor icke sjelf begriper det. Auctor har sammansatt ord, som förr aldrig varit tilsammans; han har äfven skapat många nya, både goda och dåliga. Han har indelat Poëmet i Sex sånger, af hvilka somliga ej äro längre, än en sida. Auctor säger: »Jag har lemnat Passionernas Metafysik. deras naturliga målning återstår i ännu sex sånger. en tid kan gifva dem». Hans egna ord, stafningssätt och punctering. Du hör nu, at detta är metaphysique; och den får man ej altid begripa. Eljest har han på många ställen visat mycket snille. Ossian är hans hjelte; Han säger:

Ossian skaldernas konung! för hvilken naturen står hörsam.
 Ach för hvilken Homerus försvinner, och Voltaire är intet!
 Milton spänner sin flygt, och svindlar, och hinner dig ikke!
 Hvem kan följa dig, skald? från stjernorna klingar din harpa
 Med Serafernes ach! tillbaka — —

Han ger kännemärken på auctorer: Serafiske Klopstock: Gessner, Edens skald: bjudande, Konglige Bacon: ljuse Helvetius: et *Altuplifvande*, *Allkraft*, *sjelfwet*, *Välet*, *Guðförrände(!)* ex: känslan, *kreaturliga*, *sjelfviska*, *qvallust*, och dylike underliga ord finnas öfver alt, Jag vil nu nämna vackra tankar:

— — — Lejonets ädla mäktiga grymhet förbannas.
Hjeltens firas, beundras, dyrkas i eviga slägter.

Hör en sammansättning:

Dyrkade människofiender! Ädla villdjur! besungne,
Alexander, Tamerlan, Carl! Så, ären I store
Under kretsen af människovälet. i tigerns ära! — —

Westberg till Knös d. $\frac{2}{5}$ 1782 (Ob III).

— — — Jag har nu helt nyligen fått Fjerde Graden i *Utile Dulci*; Gartzten med. En annan gång, vid drägeligare lynne, skall jag tala härom. När jag ser början på detta bref ser jag några tecken til ledigt och klart sinne; men molnen hafva sedan upstigit och spridt sig i hvar rad. Ack min bror!

Sjöberg har skrivit et skönt stycke om en Atheist el. rättare *Ode öfver en Atheist*:¹ han har förkastat sin förra ode. När denna blir aldeles färdig och granskad, skall Du få se den. — —

Westberg till Knös d. 5 maj 1784. (B II, 124).

— — — I *Utile Dulci* har åtskilligt förefallit. Vi hafva fått en stält Ordförande i Stats Secreteraren Schröderheim. (Jag är qvar såsom Secreterare. I den följd jag säger detta sista, bör det komma i parenthese) Styrande Areopagen har skänkt Orden en aldeles ny beklädnad, bestående af Ordförandens stol och himmel och bord framför sig, nya ämbetsmannabord, alt klädt med rödt sidentyg och silfver galoner, ett nytt altare, en Trepot, i likhet med den Grekiska, magnifique, förgyld öfver alt, hvilken kommer at actas så noga, at vaktmästarnes smutsiga och oheliga händer ej få vidröra den; utan, enligt tillökt Ceremonial tillsägas Ämbetsmännerna att hemta och förvara den helgade lågan, och detta sker ständigt en procession. Då dessa saker invigdes var den största fete, som *Utile* någonsin skall haft: en präcktig musik, många processioner, arrangement af Grader, ord, författade af Kellgren och afsjungne af Fru Wendelii guda-röst och Chorus', vackert Tal af Schröderheim, utdelning af högsta Belönings Bandet till Kellgren och Com-mendeurs bandet till Frigel, jämte flera befordringar, måltid om afton, m. m. Den första, som den dagen aflade Eden vid Trepoten el nya Altaret kom, att, till åminnelse af denne högtid, begynna en ny flock med N:o 1: det var Fåhrens, notarie i Kl. Commerce Collegio; så att nu äro vi på 5:te

¹ Detta senare ode, identiskt med det i Sjöbergs skaldestycken införda odet »Atheisten», vann 1783 *Utile Dulcis* större pris.

Flocken i matrikeln. Hvar flock lærer Du veta består af 150; men den fjerde nu blott af 86: och äro vi tillsammans i matrikeln 540 numror eller Ledamöter, hvaraf likväl många äro döde och på annat sätt uteslutne; men vi hafve flere utrikes Ledamöter, som ej stå i matrikeln. Casström, som Du lærer känna, orerade på den 24 Januarii: det var ett vackert Tal, men ej att jämföra med Sjöbergs året förut. Af Sällskapetets Dom i St. Posten lærer Du sedt, att Casström fått accessit för ett Stycke, Natten kalladt. Det är ett litet visserligen poetiskt stycke; men alla tycka dock mer om ett annat Stycke, som han ock inlämnat till Sällskapet, hvilket kallas¹ »*Suckar till Fröja*, af Dig förmodligen kändt. Sällskapet kunde dock, för sjelfva sakerna däri, ej belöna det, ehuru qvickt det är. Jag känner Casström: jag tycker att han är en snäll, qvick och beskedlig karl. Han, såsom större delen af auctorerna nu på en tid i Vittra vägen, har måst uthärda en träta och ovelt i St. Posten. Du vet att ingen fick det mindre priset af 10 Ducater för Ode öfver Skaldekonsten, fastän flera stycken voro inkomna. Sjöberg hade skrivit ett Stycke, som han lät trycka i Posten; och när han blef intagen i Vittra Aeropagen, hade han den hedern, att Areopagen beklagade förlusten för sig af detta sköna Stycke, hvilket aldrig kunnat fela Belöningen. Han ärnade först inlämna det till Areopagen, dock såsom anonyme; men en liten förtret gjorde att det ej skedde, utan att han lät införa det i St. Posten. — — — — — Nu till annat. Utile har fått nya meubler, och i synnerhet ett nytt pracktigt(!) altare: det är det mäst interessanta jag vet i ordens vägen, om jag ej kan räkna det interessantare, att Paykull skrifer en comedie att persifflera alla orden.²

Nu har Thorén gifvit ut ett dagblad. Prospectus är rätt artig. De 2 första numrarne äro utkomne. Han raisonnerar där i den nästan möjligast höga tonen. Elden har snart sagt brutit löst nu imellan Kellgren och Thorén. I Thoréns Prospectus säger han, att han skrifer för den unga tillmognade classen af sine medborgare, sina jämnårige, och råder dem att vinlägga sig om vett. Ty, säger han; *om 20 år äge och styre vi detta Landet*. Denna tanke är visserligen charmant. Men häröfver är i dagligt Allahanda några verser; qvicka men mycket oveltiga. Dessa verser debiterar Thorén Kellgren före, och har skrivit ett epigram öfver Kellgren, som är rätt mustigt; det har ock afseende på en öfversättning Kellgren gjort af Propertii Cynthia, hvilken Öfversättning blifvit groft critiserad i Dagligt Allahanda. Kellgren har ännu hvarken svarat på det ena eller andra. Thorén skall hålla på med nytt ovelt emot Kellgren; så att till slutet lærer det bli både en häftig och rolig vitter träta. Alla dessa sakerna lära

¹ Finnes i afskrift av Berge Frondin i *Svenska verser*. Jfr ofvan, sid. 130.

² Paykulls komedi *Ordensvurmen*, som trycktes 1785.

utan tvifvel komma till Upsala, så at Du får se dem i sammanhang. — —
 — —¹ Det får jag nu tillägga, att Thorén continuerar att radotera på alt
 sätt. Flera hafva blifvit utgifne såsom med-auctorer till hans blad, hvari-
 bland Sjöberg och Zelander, som satte ut ett pris i Utile Dulci af 10 Du-
 cater för Ode öfver skaldekonsten. Desse bägge hafva nu i Tidningarne
 solenniter desavouerat all gemenskap med Nya Granskaren, och det ur det
 skäl att Regeringen ansedt bladet missfirmeligt, och att Thorén hållit på
 att bli actionerad. Få se hur Thorén uptar denna deaveu: hans egen-
 kärlek lærer väl mycket stötas.

Gartz till Knös d. 5 dec. 1785 (Ob II).

— — — — Jag hölt ett åminnelsetal i Utile öfver Gr. Rudenschöld förl.
 Lördag som jag önskade kunna meddela. För öfrigt är här ondt om Litterat
 nytt. Man tänker så mycket på bröd och utkomst och i sanning är därtill
 skäl att ej upmuntran blifver för det vackra och prydeliga. I sanning är
 en hungrig sällan vältalig, ehuru Laconisk han än må vara, ty äfven Tan-
 karne behöfva tid att med smak och urskilning vara klädde.

Anteckningar av O. A. Knös i hans interfolierade almanackor
 om Utile Dulci.

- 1780, Jan. 19. Blef introducerad til Ledamot i Sällskapet Utile Dulci,
 hvartil jag blifvit proponerad af Secret. P. Frigelius.
- 1780, Jan 24. Grande Fête eller Ordensdag i Utile Dulci, då Mag. Docens
 i Åbo Jac. Tengström höll ett vackert obundet Tal om det Höga i
 Skaldekonsten, lämpadt til Hans K. Maj:ts Födelsedag, hvaröfver
 ock en vers var författad, hvilken tillika med de öfrige skålarne
 afsöngs af Fru Wendelia och Hr Carsten.
- 1780, Febr. 2 och 7. (Endast anteckning om att sammanträde hållits i
 U. D.)
- 1780, Febr. 21. Sammankomst i Utile Dulci, då Hertig Fredric Adolph
 var närvarande och Kammar Herren Baron Carleson intogs til
 Ledamot.
- 1780, April 25. Var i Utile Dulci då Lieut. Silfversparre, Cornett Stiern-
 crantz och Secr. Westberg intogos til Ledamöter.
- 1780, juli 23. Grande Fête i Utile Dulci til åminnelse af Dess instiftande
 samma dag 176 . Sällskapet spisade midd. tilsamman i Piperska
 Huset på Kongsholmen, då ett obundet Tal hölls af Secr. B. G.
 Westberg.

¹ Senare tillägg.

- 1784, Oct. 5. Var uppe i Utile Dulci, då Fru Schröderheim, Ceremonie Mäst. v. Moltzer och Secr. Strandberg intogs samt Lagman Simmingsköld utströks.
- 1786, Jan. 24. Utile Dulcis högtidsdag. Ekmansson orerade. Sjöbergs belönte Poëm öfver Handeln uplästes. Souperade jag där. Vid befordringen utnämndes jag gratis til andra graden.
-